

Jan Joling

De accountant als gerechtelijk deskundige

Eerder schreef ik over de claimcultuur (kortweg: meer schadeclaims en geschillen, ook buiten de rechter) en de toenemende betekenis van schadeclaims voor de jaarverslaggeving (de bepaling van de voorziening en de toelichting daarop). Dit terrein kent nog tal van andere aspecten, zoals de specifieke regels waaraan de accountant zich heeft te houden als hij door de rechter om advies wordt gevraagd: ik doel dan op het optreden als gerechtelijk deskundige, zoals geregeld in het wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv). Naast deze bepalingen, zoals over de strikte uitvoering van hoor en wederhoor, geldt het wettelijk kader van het geschil waar de benoeming als deskundige op ziet – zoals de bepalingen van artikel 6:95 e.v. BW over vermogensschade. De vaktechnische richtlijnen (met name de COS en Praktijkhandreikingen) en de beroepsregels van de VGC gelden onverkort. De registeraccountant die optreedt als deskundige is in de eerste plaats accountant – in de bewoordingen van de tuchtrechter: heeft betrekking op het beroepsmatig handelen van de accountant – en heeft zich te houden aan de fundamentele beginselen van de VGC. Dat hij zijn werk ‘onpartijdig en naar beste weten’ moet verrichten staat buiten kijf.

De regels voor de forensische accountancy komen hier ook vaak in beeld; deze zien niet (meer) om fraudeonderzoeken alleen, maar om de inbreng van financiële kennis bij juridische kwesties. Dit verklaart ook het gebruik van de aanduiding *litigation support* voor dit soort werkzaamheden. In zijn rol van *expert witness* wordt de forensisch accountant geacht ‘to assist lawyers and the courts to understand and apply accounting issues to the law and to disputed matters’, aldus Telpner & Mostek in ‘Expert witnessing in forensic accounting’. Maar de rechter vraagt veelal meer dan *fact finding*: hij wil ook het deskundige oordeel van de accountant, zijn analyse van de feiten en omstandigheden. Bij dit alles geldt uiteraard dat de gerechtelijk deskundige ‘slechts’ een adviesrol heeft, omdat de rechter in een zaak wil worden voorgelicht over financieel-technische aspecten om vervolgens te kunnen oordelen over het geschil. Indien de definities in de Nederlandse literatuur nader worden beschouwd, draait het bij de forensische accountancy altijd om twee elementen: accountantsexpertise en een juridisch kader. Dat laatste is een gegeven voor; het bepaalt de krijtlijnen van het werk-

terrein voor de accountant. Anders gezegd: het is richtinggevend voor de uitvoering van zijn opdracht. Als de rechter vraagt om een vaststelling van de door partij X gerealiseerde winst Y in periode Z, is er geen plaats voor de berekening van een verlies aan ondernemingswaarde. Ook niet in het kader van de beantwoording van de slotvraag ‘Heeft u nog andere opmerkingen die van belang zijn voor de beoordeling van het geschil?’ Als bijzonderheid geldt ook dat de gerechtelijk deskundige optreedt in een situatie waarin partijen tegengestelde belangen hebben, in detail feiten en omstandigheden moeten worden onderzocht en partijen een wettelijke medewerkingsplicht hebben. Dat de benoemde accountant deskundig is op het terrein van onderzoek staat wel vast; anders was hij niet voorgedragen door partijen of aangezocht door de rechter. Zorgvuldigheid is minstens zo belangrijk als deskundigheid: de (financiële) belangen zullen vaak groot zijn, het deskundigenrapport heeft een expliciete rol en betekenis in het proces. Hoar en wederhoor dienen strikt te worden uitgevoerd, maar evenwichtig en helder rapporteren is minstens zo belangrijk. De vraag kan worden gesteld of ook anderen dan accountants zich met financieel deskundigenonderzoek kunnen bezighouden. Die vraag moet mijns inziens ontkennend worden beantwoord. Gelet op het karakter van de werkzaamheden zijn er naast de financiële expertise specifieke vaardigheden nodig gegeven de onderzoeksomgeving (belangentegenstellingen), de strakke materialiteitseisen, de zorgvuldige rapportage, onderzoeksvaardigheden zoals interviewtechnieken, en de benodigde juridische kennis. Dit laat onverlet dat er wel door niet-accountants deskundigenonderzoeken (kunnen) worden gedaan op financieel/administratief of bedrijfseconomisch gebied. Voor hen gelden dan echter niet de specifieke waarborgen zoals die wel gelden voor accountants (gedrags- en beroepsregels, vaktechnische richtlijnen). In de Anglo-Amerikaanse markt wordt de rol van de accountant benadrukt als die van financieel specialist die (feitelijk) bewijs aandraagt door de rapportage over zijn Onderzoek. Hij wordt gevraagd ‘wherever there is a need for factual economic analysis that requires a level of detail and precision sustainable in an adversarial legal proceeding, or within some judicial or administrative review’. Mooie uitdaging. An

Jan Joling, partner bij NautaDutilh.